

TRUYỀN CẢM HỨNG - NĂNG LỰC CƠ BẢN CỦA NGƯỜI GIẢNG VIÊN GIẢNG DẠY LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

VƯƠNG CÔNG TÁ

Trường Chính trị tỉnh Quảng Bình

1. Đặt vấn đề

Giảng dạy, học tập lý luận chính trị là quá trình truyền thụ, tiếp thu hệ thống tri thức lý luận chính trị; củng cố thế giới quan, nhân sinh quan, phương pháp luận khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; nâng cao nhận thức và bản lĩnh chính trị, củng cố niềm tin vào Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa; nâng cao tầm nhìn, tư duy, phương pháp, kỹ năng lãnh đạo, quản lý và vận dụng vào thực tiễn cho đội ngũ cán bộ, đảng viên (cán bộ, công chức, viên chức). Do đó, việc học tập lý luận chính trị là yêu cầu thường xuyên và cấp thiết đối với mỗi cán bộ, đảng viên.

Bên cạnh đó, giảng dạy, học tập lý luận chính trị còn giúp đội ngũ cán bộ, đảng viên có tư duy khoa học, có phương pháp làm việc biện chứng; có phương thức tổ chức quần chúng thực hiện nhiệm vụ chính trị, phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, giải quyết những vấn đề thực tiễn đặt ra; đồng thời là cảm nang để giúp mỗi cán bộ, đảng viên thâm nhập, đi sâu vào quần chúng, gần dân, hiểu dân và trọng dân, trở thành người cán bộ, đảng viên gương mẫu, người đồng hành tin cậy, người công bộc tận tụy của Nhân dân.

Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân khác nhau mà nhiều cán bộ, đảng viên còn ngại, lười học lý luận chính trị, trong đó có nguyên nhân thuộc về năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị của giảng viên.

Thuật ngữ “cảm hứng” trong từ điển Tiếng Việt được định nghĩa là “trạng thái tâm lý đặc biệt khi có cảm xúc và sự lôi cuốn mãnh liệt, tạo điều kiện để óc tưởng tượng, sáng tạo kỹ

năng có hiệu quả” (1).

Còn theo từ điển Tâm lý học, “cảm hứng” là “cảm xúc thể hiện sự tham gia một cách tích cực vào những sự kiện khác nhau như chính trị, khoa học, văn hóa, xã hội hoặc thể thao trong khoảng thời gian nhất định” (2).

Như vậy, cảm hứng là trạng thái tâm lý tích cực của cá nhân trong một khoảng thời gian với thái độ, cảm xúc tích cực, giúp con người đánh thức tiềm năng, năng lực trong công việc của mình. Trạng thái tâm lý này có những biểu hiện vô cùng sinh động, tạo nên sức mạnh, khả năng khác thường.

Còn thuật ngữ “truyền” nghĩa là “Để lại cái mình đang nắm giữ cho người khác, thường thuộc thể hệ sau” hoặc “Lan rộng ra hoặc làm lan rộng ra cho nhiều người, nhiều nơi biết” (3).

Trong giảng dạy, nhất là trong giảng dạy lý luận chính trị, khả năng truyền cảm hứng của giảng viên là yếu tố đầu tiên, quan trọng nhất để học viên ưa thích học tập lý luận chính trị. “Nền tảng vật chất của truyền cảm hứng trong dạy học là sự sẵn sàng thực hiện nhiệm vụ, phát huy tính tích cực, tự giác kỹ năng và cam kết của giáo viên, của học sinh trong những hoàn cảnh nhất định vì mục tiêu dạy học đã xác định” (4).

Albert Einstein, nhà vật lý lý thuyết người Đức đoạt giải Nobel Vật lý năm 1921, chủ thuyết của học thuyết tương đối, quan niệm: “Người thầy tâm thường tường thuật. Người thầy tốt giải thích. Người thầy giỏi thể hiện. Người thầy vĩ đại truyền cảm hứng” (5).

Trong một thời gian ngắn đứng trên bục giảng, người giảng viên giảng dạy lý luận chính trị khó có thể buộc học viên cam kết với một kiến thức lý luận toàn diện, tầm nhìn, giá trị, nhất là trong bối cảnh công nghệ thông tin

phát triển như hiện nay nên giảng viên cần có phương pháp, có tình cảm, nhiệt huyết để định hướng kiến thức cơ bản, hỗ trợ học viên về mặt phương pháp luận nhằm nâng cao kiến thức, kỹ năng, thái độ trong thực thi công vụ về sau. Do đó, truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị phải là quá trình “đi từ trái tim đến trái tim”; “từ niềm tin và giá trị sâu thẳm của giảng viên đến với niềm tin và giá trị sâu thẳm của học viên” (7). Bởi vậy, trước hết người giảng viên phải thấu hiểu các niềm tin và giá trị, mong muốn, khát khao cái cần biết của học viên trong mỗi chuyên đề, truyền đạt cái gì học viên cần chứ không phải những cái gì mình có, qua đó xác định mục tiêu và thực hiện mục tiêu có hiệu quả theo mong muốn.

Như vậy, năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị có thể hiểu là sự vận dụng những kỹ năng, những tri thức về phương thức truyền cảm hứng của giảng viên lên nhận thức, xúc cảm, tình cảm và hành vi của học viên nhằm khơi dậy ở họ sự sẵn sàng, tích cực, tự giác và cam kết thực hiện trong quá trình thực thi công vụ vì mục tiêu chung đã xác định.

2. Đặc điểm năng lực truyền cảm hứng của người giảng viên trong giảng dạy lý luận chính trị

Trong thời gian qua, bên cạnh những kết quả đạt được trong việc dạy, học lý luận chính trị ở các trường chính trị vẫn còn số một tồn tại, hạn chế chưa đáp ứng yêu cầu mới đặt ra. Thể hiện ở chỗ chất lượng và hiệu quả giảng dạy của một số giảng viên còn thấp so với yêu cầu mới; nội dung, chương trình còn nặng tính lý luận, nhẹ tính thực tiễn; đặc biệt một số không ít cán bộ, đảng viên vẫn còn xem nhẹ việc học tập lý luận chính trị. Ngoài ra, do tác động của mặt trái của kinh tế thị trường, sự bùng nổ thông tin, mạng xã hội... đã và đang tác động mạnh mẽ đến tư tưởng, tình cảm và lối sống của giảng viên, của học viên là cán bộ, đảng viên nên ảnh hưởng tiêu cực đến dạy, học lý luận chính trị.

Để nâng cao chất lượng giảng dạy, học tập lý luận chính trị, góp phần quan trọng vào việc

bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới, rèn luyện kỹ năng lãnh đạo, quản lý thì bên cạnh kiến thức, thái độ, kỹ năng dạy học nói chung thì người giảng viên giảng dạy lý luận chính trị cần phải được rèn luyện năng lực truyền cảm hứng trong dạy học. Cụ thể:

Một là, để có năng lực truyền cảm hứng thì trước hết người giảng viên phải có kiến thức chuyên môn, phải có phong kiến thức về kinh tế, chính trị, xã hội, phải được trang bị giáo học pháp để thành thạo các động tác thuộc về kỹ năng như hiểu, sâu sát đối tượng dạy học, có kịch bản lên lớp, dự định các phương án xử lý tình huống phát sinh, biết cách kiểm tra, đánh giá, động viên, khen thưởng, phê bình, ứng xử với học viên trong bối cảnh thân thiện. Đồng nhiên, trong giảng dạy cần phải kết nối hệ thống tri thức có liên quan, tạo dựng sự tác động qua lại với nhau, thống nhất với nhau hướng đến phương thức truyền cảm hứng với đối tượng là học viên sao cho có hiệu quả nhất.

Hai là, thước đo của năng lực truyền cảm hứng không chỉ ở mức độ nắm vững tri thức về phương thức truyền cảm hứng mà còn là sự vận dụng chúng một cách thường xuyên và thành thạo trong quá trình giảng dạy. Chẳng hạn như khi thuyết trình phải có điểm nhấn, khi nêu ví dụ để chứng minh phải có nét phá cách, có những “nghĩa ẩn” để gây sự chú ý hay đặt câu hỏi một cách gợi mở, không đánh đố nhằm làm cho học viên không e ngại mà chủ động trả lời trong sự phấn khích, trong không khí đồng cảm với giảng viên.

Ba là, năng lực truyền cảm hứng có ý nghĩa quyết định đến kết quả của giảng dạy của giảng viên. Hoạt động giảng dạy là tập hợp nhiều kỹ năng phức tạp, vừa mang tính khoa học vừa mang tính nghệ thuật. Vì vậy, năng lực truyền cảm hứng là dạng năng lực phức hợp, trong đó bao gồm nhiều hành vi với những cấp độ khác nhau và là một hệ thống các hành động, mỗi hành động gồm nhiều thao tác phối hợp logic với nhau. Do vậy, năng lực truyền cảm hứng đòi hỏi người giảng viên phải có tư duy quan

sát, phân tích, tổng hợp. Chẳng hạn như thông qua việc xác định, tìm hiểu đối tượng học viên để có cách ứng xử, giao tiếp phù hợp với đặc điểm văn hóa, độ tuổi, nghề nghiệp, giới tính. Ví dụ, một lớp học, đối tượng hầu hết là giáo viên phổ thông, một lớp đối tượng chủ yếu là cán bộ, công chức các cơ quan công quyền, cơ quan quản lý nhà nước... thì giảng viên phải có cách diễn đạt, giao tiếp khác nhau sao cho tương thích. Bên cạnh đó, công tác chuẩn bị giáo án, tài liệu tham khảo, những câu chuyện hài hước có tính chất “gia vị” của tiết giảng cũng phải cân nhắc kỹ càng khi trình diễn. Trong trường hợp này, nếu không cẩn thận, kể cả sự biểu thị qua ánh mắt, phong cách, trạng thái, giảng viên sẽ sa vào hoàn cảnh “quá lố”. Đây là một trong những điều cấm kỵ trong giảng dạy lý luận chính trị.

3. Cách thức truyền cảm hứng của giảng viên

3.1. Truyền cảm hứng thông qua việc xây dựng hình ảnh giảng viên

“Quen sợ dạ, lạ sợ áo quần”. Mỗi lần bước chân lên bục giảng, giảng viên phải tự đổi mới, thay đổi bản thân mình để có hình ảnh đẹp, ấn tượng, chuẩn mực trong mắt học viên. Việc xây dựng, luôn tạo hình ảnh “giảng viên mới” trở thành một phương thức không thể thiếu trong năng lực truyền cảm hứng. Hình ảnh không chỉ thể hiện bằng hình thức vẻ bề ngoài như phong thái, trang phục, diện mạo, dáng vẻ nghiêm túc, thân thiện mà còn thể hiện, biểu đạt các yếu tố nội tâm, đó là ý chí quyết tâm, phong cách tự tin, đầy sức sống, tư tưởng và cả tài năng, kiến thức uyên bác, kinh nghiệm thực tiễn của người giảng viên. Đây là những yếu tố góp phần tạo dựng năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị.

3.2. Truyền cảm hứng thông qua câu hỏi mở, khen hay chê

Trong quá trình giảng dạy, khi ra câu hỏi cho học viên, giảng viên cần phải tuân thủ “nguyên tắc mở” với hàm lượng kiến thức lý luận, mang tính thực tiễn, không đánh đố. Nghĩa là học viên dù ở mức độ nhận thức nào

cũng “tra lời được”, dù đúng hay chưa đúng lắm, thậm chí sai? Điều này thuộc về giáo học pháp giáo dục. Ví dụ: Khi dạy chuyên đề “*Kỹ năng xử lý tình huống trong lãnh đạo, quản lý ở cơ sở*” giảng viên nêu câu hỏi: *Nhà nước cho phép đầu tư “biển số xe đẹp” để bổ sung kinh phí cho ngân sách nhà nước? Quan điểm của anh/chị như thế nào về tính hợp pháp, hợp lý của hoạt động trên?* Hay câu: *Trong hiện thực cuộc sống hiện nay, phần lớn đơn thư, khiếu nại, tố cáo tập trung vào trong lĩnh vực đất đai. Theo các anh/chị do những nguyên nhân khách quan, chủ quan nào?* Khi học viên trả lời xong, giảng viên tìm “yếu tố đúng” để khen trước rồi bổ sung thêm chứ đừng chê, tuyệt đối đừng làm tổn thương học viên kéo làm giảm sút tinh thần, niềm vui, niềm hứng khởi trong học tập của đối tượng.

Tất nhiên, để truyền cảm hứng theo phương thức trên cần phải nắm bắt được tâm trạng, nhu cầu của học viên. Bởi lẽ, các học viên có tâm trạng, nhu cầu khác nhau và tại các thời điểm khác nhau thì mỗi người cũng có tâm trạng, nhu cầu cũng khác nhau. Giá trị động viên, truyền cảm hứng bằng câu hỏi, lời khen không chỉ phụ thuộc vào chính bản thân giảng viên mà chủ yếu là do câu hỏi đó, lời khen đó có đáp ứng đúng nhu cầu, tâm trạng của học viên tại thời điểm nhất định đó hay không, nhất là học viên lớn tuổi, có chức vụ. Vì vậy, lựa chọn câu hỏi, lời khen, chê, thời gian và cách thức biểu cảm để đạt hiệu quả của việc truyền cảm hứng một cách tối ưu là một kỹ năng không thể thiếu của người giảng viên giảng dạy lý luận chính trị.

3.3. Truyền cảm hứng thông qua giao tiếp, thông qua sử dụng phong cách và “quyền lực” giảng viên

Trước hết, chúng ta cần có một sự thống nhất rằng, ý nghĩa của việc truyền cảm hứng thông qua tiếp xúc, phong cách, “quyền lực” với hình thức nào cũng đều gây tác động tích cực hay tiêu cực nhất định với học viên. Trong các trường hợp này việc kiên nhẫn lắng nghe học viên, đặc biệt là những đề đạt của họ, nhất

về phương pháp giảng dạy là cần khuyến khích. Cách xử sự đó tạo ra cho học viên cảm thấy mình được tôn trọng, thấy được lợi ích thiết thực mà giảng viên mang lại trong quá trình học tập. Đây cũng là dịp thể hiện bản lĩnh, tinh thần cầu thị, thay đổi, phá cách, bản lĩnh của người dạy học.

Bên cạnh đó, cần tạo dựng phong cách giảng viên sao cho phù hợp với từng đối tượng học viên. Sự kết hợp chặt chẽ, biện chứng giữa các yếu tố tâm lý chủ quan của người giảng viên với yếu tố học tập, nội dung chương trình, môi trường xã hội trong chuỗi kết nối sẽ tạo nên phong cách giảng viên đặc thù để tạo dựng năng lực truyền cảm hứng.

Phong cách giảng viên có ý nghĩa động viên rất lớn khi người giảng viên chọn và sử dụng phương pháp tiếp cận và giải quyết vấn đề phù hợp với từng đối tượng. Trong quá trình dạy lý luận chính trị, mỗi giảng viên thường hình thành một phong cách giảng viên đặc trưng. Phong cách giảng viên được hiểu là kiểu giảng viên đặc thù của mỗi người, được hình thành trên cơ sở kết hợp và tác động qua lại biện chứng giữa yếu tố tâm lý chủ quan của người giảng viên và yếu tố lớp học trong từng chuyên đề dạy học nhất định.

Trong đó, có những yếu tố tâm lý chủ quan của giảng viên, học viên thường tương đối ổn định song điều đó không có nghĩa là không thay đổi. Chẳng hạn khi bước chân vào lớp, học viên vắng nhiều, cảm xúc của giảng viên sẽ chuyển đổi theo hướng tiêu cực. Vì thế, giảng viên cần phải tĩnh tâm, phải kiềm chế cảm xúc của mình để đừng phá vỡ môi trường thân thiện. Môi trường là yếu tố luôn biến động và có tính chất tình huống nên giảng viên có năng lực là người biết khai thác, biết đặt khả năng, làm chủ của mình trong bối cảnh của môi trường có tình huống để tỏa năng lượng cho quá trình giảng dạy.

Các nghiên cứu cho thấy, kết quả động viên, khích lệ học viên tham gia vào quá trình dạy học lý luận chính trị tùy thuộc vào mức độ phù hợp của phong cách giảng viên đối với học

viên có mức độ sẵn sàng tiếp nhận hay không. Nếu phong cách giảng viên phù hợp cao với mức độ sẵn sàng của học viên thì chu trình phối hợp dạy, học có hiệu quả rất lớn. Ngược lại, sử dụng phong cách không phù hợp sẽ dẫn đến các thái độ tiêu cực từ phía học viên.

Trong quá trình giảng dạy, giảng viên cũng phải biết kết hợp sử dụng “quyền lực” và phong cách giảng viên như là phương tiện động viên, khích lệ, truyền cảm hứng hữu hiệu.

“Quyền lực” của giảng viên là một trong những công cụ quan trọng của dạy học, là một sức mạnh mềm mà giảng viên nào cũng được phép sử dụng. Tuy nhiên, hiệu quả của “quyền lực” phụ thuộc rất nhiều vào việc sử dụng nó như thế nào. Bởi lẽ sức mạnh của “quyền lực” của giảng viên được thể hiện ở sự “chấp nhận” của học viên, nhất là học viên có chức vụ, nhiều kinh nghiệm. Giảng viên giảng dạy lý luận chính trị phải biết lựa chọn và sử dụng các loại “quyền lực” phù hợp với từng học viên thì hiệu quả tác động sẽ cao, sức động viên của “quyền lực” lớn. Ngược lại, nếu “quyền lực” không được sử dụng phù hợp thì sức động viên của nó sẽ bị giảm rất nhiều, thậm chí phản cảm.

“Quyền lực” được hiểu như một sức mạnh mà giảng viên vận dụng khi thực hiện chức năng giảng dạy bởi sự hiểu biết thâm sâu, kinh nghiệm thực tiễn và bản lĩnh trong việc giải quyết tình huống. Người giảng viên có năng lực là người biết cách sử dụng “quyền lực” của mình khi tác động tới học viên nhằm động viên tới mức tốt nhất khả năng đối thoại, trao đổi kinh nghiệm và phương thức vận dụng lý luận để giải quyết những vấn đề trong thực tiễn.

3.4. Truyền cảm hứng thông qua sự khích lệ tinh thần học hỏi của học viên

Ngoài những yếu tố thể hiện mối quan hệ thân thiện giữa giảng viên với từng cá nhân học viên thì việc khích lệ, phát huy tinh thần học hỏi của học viên trong lớp sẽ tạo ra bầu không khí tâm lý thuận lợi và là nhân tố làm cho học viên cố gắng suy nghĩ, khám phá, tin tưởng, mạnh dạn trao đổi, có ý kiến phản biện với giảng viên. Điều này sẽ tạo hứng thú, niềm vui

trong mỗi giờ học, nhất là học lý luận chính trị trong bối cảnh hiện nay.

3.5. Kỹ năng truyền cảm hứng thông qua việc thể hiện một thái độ sống tích cực, đam mê và nhiệt tình của giảng viên khi lên lớp

“*Những gì xuất phát từ trái tim mình sẽ đi thẳng đến trái tim của người khác*” (Dostoevsky). Thái độ sống tích cực, đam mê và nhiệt tình thông qua phong cách, trang phục, nét mặt, ánh mắt nghiêm túc, thân thiện của giảng viên khi bước chân vào lớp là yếu tố đầu tiên truyền cảm hứng cho lớp học, cho học viên. Bởi logic vấn đề là ở chỗ không thể truyền cảm hứng cho người khác nếu bản thân mình chưa tin tưởng vào bản thân mình, chưa tin tưởng vào điều mình muốn nói, chưa thể hiện sự đam mê với ý nghĩa của tầm nhìn, của công việc dạy học, nhất là dạy lý luận chính trị trong bối cảnh phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.

3.6. Kỹ năng truyền cảm hứng thông qua việc diễn thuyết, tìm kiếm sự phản biện tích cực từ học viên

Ngôn ngữ là một công cụ mạnh nhất của người giảng viên giảng dạy lý luận chính trị để bày tỏ bản thân và kết nối, thuyết phục với học viên. Do đó, kỹ năng diễn thuyết của giảng viên, tìm kiếm sự phản biện tích cực của học viên là phương thức quan trọng để truyền cảm hứng. Diễn thuyết, tìm kiếm sự phản biện thể hiện ở các *điểm nhấn*, ở các nội dung *quan trọng* của chuyên đề cũng như các vấn đề mang tính thời sự, các tình huống cần có sự định hướng, xử lý của lý luận. Các nghiên cứu tâm lý và thực tiễn khẳng định, người nghe, người đối thoại có thể được thuyết phục dựa trên sự

sắc sảo, logic mạch lạc, phản biện tích cực và dẫn chứng khoa học; đồng thời dựa trên sự chia sẻ, liên kết của nội dung bài giảng hay câu chuyện với chính cảm nhận, mong muốn, trải nghiệm của giảng viên, học viên trong một bối cảnh nhất định.

Năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy là vai trò đặc trưng của người giảng viên giảng dạy lý luận chính trị và làm nên sự khác biệt quan trọng trong phong cách, kỹ năng, trình độ. Khi nói đến việc truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị là chúng ta phải nói chủ yếu đến các yếu tố tinh thần, mang các yếu tố tình cảm hơn là các quyền lợi vật chất. Vì vậy, giảng viên giảng dạy lý luận chính trị cần tự giác và kiên trì xây dựng phong cách, phương pháp, kiến thức chuyên môn cùng với tình yêu nghề nghiệp, đam mê trong hoạt động dạy học, nghiên cứu khoa học; tầm nhìn, quan niệm về sự hy sinh trong nghề nghiệp, tạo dựng các giá trị mới để nâng cao năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy, làm ảnh hưởng tích cực đến hành vi và nhận thức của học viên là cán bộ, đảng viên. Năng lực truyền cảm hứng trong giảng dạy lý luận chính trị chỉ có thể tạo được bền vững trên cơ sở các chuẩn mực đạo đức và các quy chuẩn nghề nghiệp có liên quan cũng như tình yêu, sự đam mê hướng tới những cung bậc giá trị nghề nghiệp, bỏ qua những “toan tính tầm thường” của một giảng viên giảng dạy lý luận chính trị trong hệ thống trường chính trị với mục tiêu góp phần đào tạo đội ngũ cán bộ, đảng viên có năng lực đáp ứng yêu cầu đổi mới nên mỗi chúng ta cần phải rèn luyện, phấn đấu một quá trình lâu dài, gian khó mới đi đến thành công ■

Tài liệu tham khảo:

1. Hoàng Phê (chủ biên), *Từ điển Tiếng Việt*, Nxb Đà Nẵng, Đà Nẵng, 2002, tr.106.
2. Vũ Dũng (chủ biên), *Từ điển Tâm lý học*, Nxb Từ điển Bách khoa, Hà Nội, 2008, tr.1053.
3. Kôvalépski (1978), *Người giáo viên và học sinh*, Nxb Lao động, Hà Nội, tr.116.
4. Nguyễn Bá Dương (chủ biên), *Tâm lý học quản lý dành cho người giảng viên*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1999, tr.73-74.
5. <https://www.tudiendanhnghon.vn/danhngon/dn/iemid/613@>.
6. <https://www.kynangdayhoc.vn/bgd/đt/432>. Supham.
7. <https://www.sphdh.vn/bgdđt.341.kynawng>.